

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАДОВИ

УДК/UDC 343.352
DOI: 10.7251/GPFIS1701042S

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД / *REVIEW ARTICLE*

Примљен: децембар 2017.

Received: December 2017.

Миодраг Н. Симовић

Уставни суд Босне и Херцеговине,
Правни факултет Универзитета у Бањој Луци,
Академија наука и умјетности Босне и Херцеговине

Драган Јовашевић

Правни факултет Универзитета у Нишу

СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ У МЕЂУНАРОДНОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Иако се ради о давнашњој појави, која је присутна у свим правним системима од најстаријих времена до данас, проблемом корупције се, поред националних кривичних законодавстава, бави и међународна заједница. Тако је посљедњих деценија донијето више универзалних (у оквиру Организације уједињених нација) и регионалних (у оквиру Европске уније и Савјета Европе) међународних докумената којима се успоставља систем међународних стандарда за спречавање и сузбијање корупције на свим нивоима, укључујући и примјену кривичних санкција. Потписивањем међународних докумената поједина национална законодавства, па и законодавство Босне и Херцеговине, преузело је обавезу да пропише, између осталог, и кривичну одговорност и систем кривичних санкција за учиниоце кривичних дјела корупције. О систему међународних стандарда за спречавање и сузбијање корупције говори се у овом раду.

Кључне ријечи: Међународни документи; Корупција; Кривично дјело; Закон; Одговорност.

Миодраг Н. Симовић, miodrag.simovic@ustavnisud.ba;

Драган Јовашевић, jovas@prafak.ni.ac.rs.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Управо зато што још увијек не постоји јединствен и општеприхваћени појам и дефиниција корупције,¹ иако се ради о појави давнашњег поријекла, у правној, социолошкој,² филозофској, безбједносној, политиколошкој и другој литератури се могу пронаћи различита одређења овог појма. При томе, поједини аутори дају јасне, прецизне и концизне дефиниције за разлику од оних који описним путем покушавају да што шири круг различитих облика појавног манифестовања корупције подведу под обиљежја и карактеристике овог појма. Има и оних аутора који се задовољавају простим тумачењем законом одређеног појма корупције (кроз кривична дјела примања мита и давања мита), и то најчешће због појма како је одређен у одредбама кривичног законодавства односно државе. Наравно да при томе можемо разликовати дефиниције овог појма у међународној, односно у унутрашњој, националној литератури.³

Основу за организовану друштвену реакцију против учинилаца кривичних дјела корупције чине акти међународне заједнице.⁴ Оштрица борбе против кривичних дјела корупције, и поред низа међународноправних аката донијетих у оквиру и под окриљем универзалних међународних организација (Уједињених нација и њених органа), односно регионалних организација (у првом реду Савјета Европе као најзначајније политичке и безбједносне регионалне организације у Европи),⁵ ипак се налази у националним кривичним законодавствима која прописују поједина кривична дјела корупције и казне за њихове учиниоце.⁶

2. КОРУПЦИЈА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Међународна заједница се рано суочила са опасношћу од корупције. Наиме, корупција представља један од основних облика феноменолошког испољавања организованог криминалитета, и то криминали-

¹ Д. Деренчиновић, „Мит о корупцији“, *Зборник Правног факултета у Загребу* 6/2001, 1465–1468.

² Д. Полшек, „Социолошка објашњења корупције“, *Друштвена истраживања* 2-3/1999, 443–455.

³ Н. Сачић, „Корупција, судство и медији“, *Криминалистичке теме* 3-4/2003, 361–375.

⁴ Д. Деренчиновић, „Приказ Конвенције УН против корупције“, *Право и порези* 3/2004, 38–46.

⁵ К. W. Abbott, „Rule Making in the WTO: Lessons from the Case of Bribery and Corruption“, *Journal of International Economic Law* 4/2001, 275.

⁶ С. Hostetler, „Going from Bad to Good: Combating Corporate Corruption on World Bank-Funded Infrastructure Projects“, *Yale Human Rights & Development Law Journal* 14(1)/2011, 231.

тета изузетно високог степена тежине и опасности са тешким посљедицама по појединца и друштво.⁷ Овдје се, наиме, ради о организованим, често прикривеним, дуготрајним активностима појединаца, група и организација у земљи или иностранству с циљем да путем новца или друге имовинске користи подрију темеље власти, законитост у поступању јавних служби, односно владавину права, и на тај начин повриједи или угрозе људска права других лица.⁸

Међутим, поред низа међународноправних аката који су донијети од стране универзалних и регионалних међународних организација, од посебног су значаја за борбу против корупције коју воде поједине државе, па тако и Босна и Херцеговина, у сузбијању, супротстављању и спречавању корупције, и међусобни, билатерални и регионални акти закључени од стране надлежних органа појединих држава. И, коначно, од значаја за ефикасно и квалитетно супротстављање различитим облицима и видовима прекограничног криминала, па тиме и корупцији у Европи, посебно за земље југоисточне Европе потписана је и ратификована Конвенција о полицијској сарадњи у југоисточној Европи,⁹ коју су потписали министри унутрашњих послова Албаније, Босне и Херцеговине, Македоније, Молдавије, Румуније и Србије.¹⁰ Свакако да у овом погледу посебан значај има и дјеловање Пакта за стабилност југоисточне Европе,¹¹ али и низа других међународних организација као што су Интерпол¹² (Међународна организација криминалистичке полиције) и Еуропол.¹³

⁷ Д. Датзер, „Корупција – системска или индивидуална слабост“, *Криминалистичке теме* 1-2/2005, 249–261.

⁸ Т. Тарле, „Корупција у јавној управи“, *Правник* 2/2004, 129–141.

⁹ Потписана 5. маја 2006. године, у Бечу.

¹⁰ Кључну улогу имају Центар за борбу против прекограничног криминала Иницијативе за сарадњу у југоисточној Европи, Секретаријат конвенције о полицијској сарадњи, Удружење шефова полиције југоисточне Европе, Савјетодавна група тужилаца земаља југоисточне Европе и Мрежа јавних тужилаца западног Балкана, са подршком Савјета за регионалну сарадњу.

¹¹ Савјет за регионалну сарадњу (RCC), са сједиштем у Сарајеву, формиран је 27. фебруара 2008. године као наследник Пакта стабилности за југоисточну Европу. Савјет за регионалну сарадњу је оперативна рука Процеса сарадње у југоисточној Европи (SEESP) и представља фокалну тачку за сарадњу у југоисточној Европи (SEE) кроз оквир који је у регионалној надлежности и под регионалним руковођењем, а који подржава и европске и евроатлантске интеграције. Савјет делује као форум за стално ангажовање међународне заједнице која је присутна у региону.

¹² *The International Criminal Police Organization; Organisation internationale de police criminelle.*

¹³ *The European Union Agency for Law Enforcement Cooperation.* Вид. W. Clifford, “Resolving judicial corruption while preserving judicial independence - comparative perspectives”, *California Western International Law Journal* 2/1998, 341–351.

2.1. Европска унија и корупција

Још Споразум између влада држава Економске уније Бенелукс, Савезне Републике Њемачке и Француске Републике о постепеном укидању контрола на заједничким границама (познат као Шенгенски уговор), закључен 14. јуна 1985. године¹⁴ (а потом и одговарајућа Конвенција о примјени споразума из Шенгена од 19. јуна 1990. године у дијелу трећем под називом „Полиција и безбједност“ у чл. 39–91), у поглављу првом, међу „Краткорочним мјерама“ у члану 9 одредио је обавезу за стране уговорнице да интензивирају и појачају сарадњу између својих царинских и полицијских органа, посебно у борби против криминала, а нарочито пореских и царинских утаја и проневера.¹⁵

Потом је услиједио Уговор о Европској унији из Мастрихта¹⁶ који у члану К.1, тачка 7 одређује да су ради остварења циљева Европске уније, посебно слободног кретања лица, утврђена питања од заједничког интереса у које спада и „правосудна сарадња у кривичним стварима“. На тај начин су формирана три стуба Европске уније.¹⁷ Трећи стуб – сарадња држава чланица у области правосуђа и унутрашњих послова је институционализован у тачки 9 (наслов VI) који разрађује „полицијску сарадњу с циљем превентивног дјеловања и борбе против тероризма, недозвољене трговине опојним дрогама и других тешких облика међународног криминала“.¹⁸

За реализацију постављених циљева, у оквиру „трећег стуба“, предвиђени су специфични инструменти као што су: а) утврђивање заједничких ставова, б) усвајање „заједничке акције“ и в) закључење конвенција у областима од заједничког интереса. Уговор о Европској унији садржи и еволутивну клаузулу (члан К.9) која омогућује развој и разраду појединих одредби, као и двије декларације, од којих посебно истичемо Декларацију

¹⁴ Шенгенски уговор је споразум који је потписало пет европских држава (Белгија, Француска, Њемачка, Луксембург и Холандија). Споразум је потписан на броду „Принцеза Мари-Астрид“ на ријеци Мозел, поред Шенгена, малог мјеста у Луксембургу на граници Француске и Њемачке.

¹⁵ Вид.: А. Argandoña, “The United Nations Convention against Corruption and Its Impact on International Companies“, *Journal of Business Ethics* 74/2007, 481, 482; М. Cleveland *et al.*, “Trends in the International Fight against Bribery and Corruption“, *Journal of Business Ethics* 90/2009, 199, 205.

¹⁶ Уговор о Европској унији или Мастрихтски уговор, потписан је у Мастрихту (Холандија), 7. фебруара 1992. године, а ступио је на снагу 1. новембра 1993. године. Мастрихтски уговор је створио нови политички ентитет – Европску унију.

¹⁷ Н. Бодирого Вукобрат, „Посебности правне природе Европске уније“, *Зборник радова Правног факултета у Сплиту* 38/2001, 351–369.

¹⁸ J. C. Bliss, “The Foreign Corrupt Practices Act of 1988 clarification or evisceration?“, *Law and Policy in International Business* 1989, 441–469.

цију (број 32) о сарадњи између полиција. Ова декларација предвиђа: а) усвајање конкретних мјера код усклађивања истражних радњи, б) формирање банке података, в) усклађивање разлика у вођењу истражног поступка, и г) мјере за стручно оспособљавање службених лица.¹⁹

Даљи допринос Европске уније у супротстављању организованом транснационалном криминалитету представља Декларација о борби против организованог криминала²⁰ која је усвојена 18. септембра 1992. године у којој су министри правде и унутрашњих послова држава чланица Европске уније нагласили одговорност држава за вођење борбе против криминала на њиховим територијама, али су указали и на међународни прекогранични карактер опасности које представљају мафија и остале организације међународног криминала. У том смислу су потврдили потребу јачања ефикасне сарадње између надлежних органа држава чланица. С циљем остварења овако постављених задатака, министри су се сагласили о потреби: а) развоја сарадње у циљу конфискације производа који су добијени као резултат кривичних дјела, б) превенције и кажњавања трговине опојним дрогама и прања новца,²¹ в) организовања оштрих акција против компанија које учествују у организованом криминалу и г) настављања активности у циљу побољшања поступка екстрадиције између држава чланица.²² Тиме је учињен значајан напредак у трансформацији међудржавних односа држава чланица Европске економске заједнице у Европску унију²³ који је својевремено инаугурисан Јединственим европским актом²⁴ од 16. јануара 1986. године.²⁵

¹⁹ S. White, *Protection of the financial interests of the European Communities*, Hague 1998, 67–79.

²⁰ A. Blois, “Infraction de corruption d’agent public étranger et procédure pénale nationale” [Bribery of Foreign Public Officials and National Criminal Proceedings]“, *Revue de droit des affaires Internationales* 2/2016, 217.

²¹ У борбу против прања новца укључени су разни органи и групе у оквиру Европске уније као што су: Група 15, Базелски комитет и Одсек за усклађивање борбе против кријумчарења.

²² У протеклом периоду Европска унија је уложила велике напоре у доношењу неколико правних аката управљених на спречавање и сузбијање прања новца као што су: Препорука у вези са борбом против прања новца од 29. новембра 1993. године, Одлука о просљеђивању Европском парламенту докумената о организованом међународном криминалу од 13. јула 1994. године, Закључци о организованом међународном криминалу од 29. новембра 1993. године, Извјештај о прању новца од 20. јуна 1994. године и Извјештај о организованом криминалу у Европској унији од 10. марта 1995. године.

²³ D. Van Daele, (eds.), *International Criminal Law. A Collection of International and European Instruments*, Kluwer Law International, Hague 2000, 663.

²⁴ *Single European Act; Acte Unique Européen; Einheitliche Europäische Akte*) потписан је у Луксембургу и Хагу 1986. године, а ступио је на снагу 1. јула 1987. године. Акт је допунио Уговоре из Рима (1957. године) и омогућио стварање заједничког тржишта (до краја 1992. године), ојачао улогу Европског парламента и унаприједио поступак одлу-

Уговором из Амстердама²⁶ успостављен је простор слободе, безбједности и правде у оквиру Европске уније.²⁷ Тиме је заправо извршена трећа значајнија институционална реформа ове европске регионалне економске, политичке и безбједносне организације. У члану Б наведени су, између осталог, и сљедећи циљеви Уније: 1) да потврди свој идентитет на међународној сцени, посебно вођењем заједничке спољне и безбједносне политике што подразумева и постепено утврђивање заједничке одбрамбене политике која би у догледно вријеме могла довести до заједничке одбране и 2) да одржи и ојача Унију као простор слободе, безбједности и правде у оквиру кога је слободно кретање лица обезбијеђено уз паралелно усвајање одговарајућих мјера из области контроле спољних граница, азила, имиграције и превенције криминала.²⁸

Остваривање ових циљева, је у Уговору затим разрађено у одговарајућим поглављима. Тако је у поглављу о полицијској и правосудној сарадњи у кривичним стварима истакнуто у члану 29 (раније члан К.1) да се наведени циљеви Европске уније постижу:²⁹ 1) спречавањем и борбом против организованог и другог криминала, а посебно корупције³⁰ и 2) ближом сарадњом правосудних и других надлежних

чивања унутар Савјета министара (уведено је правило одлучивања квалификованом већином). Јединственим европским актом уведене су и нове области сарадње: технолошко истраживање и развој, заштита животне средине и социјална политика. Актом су створени темељи сарадње земаља чланица у области спољне политике (Европска политичка сарадња) и предвиђена је сарадња у области монетарне политике и реформе које су водиле ка Уговору из Мاستрихта (1992. године).

²⁵ G. De Beco, “Monitoring Corruption from a Human Rights Perspective“, *International Journal of Human Rights* 15/2011, 1107. Иначе, Јединствени европски акт не спомиње изричито сарадњу у области правосуђа и унутрашњих послова, већ се она на посредан начин спомиње само у двије декларације које се односе чл. 13–19 Акта и у одредбама које се односе на Суд правде, док члан 100А Акта управо истиче националну јурисдикцију у овим областима.

²⁶ Уговор из Амстердама (*Treaty of Amsterdam; Traité D’amsterdam*) резултат је рада међувладине конференције започете у Торину, 1996. године, потписали су га министри спољних послова земаља чланица, потписан је 2. октобра 1997, а ступио је на снагу 1. маја 1999. године.

²⁷ У иностраној правној литератури у последње вријеме све чешће се говори о „европском казненом праву“ или „европском правосудном казненом простору“ чију основу чине међународни извори донијети у оквиру и под окриљем Савјета Европе и Европске уније. Вид. J. Godeaut, “La Corruption dans le secteur public” [Corruption in the Public Sector]“, *La Revue administrative: histoire, droit, société* 314/2000, 215.

²⁸ D. Kennedy, “The International Anti-Corruption Campaign“, *Connecticut Journal of International Law* 14/1999, 455.

²⁹ M. Kubiciel, “Core Criminal Law Provisions in the United Nations Convention against Corruption“, *International Criminal Law Review* 9/2009, 139, 140.

³⁰ Значајну улогу у борби против корупције, посебно државних функционера имају закључци увојени на 19. европској конференцији министара правосуђа која је одржана

органа: полицијских, царинских и др. у државама чланицама директно или посредством преко Европске полицијске службе (Еуропола).

Заједничка дјелатност у оквиру полицијске сарадње, према одредби члана 30 (раније К.2) Уговора из Амстердама. обухвата: а) оперативну сарадњу надлежних државних органа (полицијских и других специјализованих органа репресије) у области спрјечавања и откривања кривичних дјела и истраживања у тој области, б) сакупљање, чување, обраду и анализу релевантних информација, в) сарадњу и заједничке иницијативе у погледу обуке, размјене официра за везу, деташмана, коришћење опреме и криминалистичких истраживања, г) заједничку процјену специфичних истражних техника које се односе на откривање озбиљних облика организованог криминала.³¹

Нешто прије тога, детаљније одређење основа правосудне сарадње држава чланица Европске уније у кривичним стварима је учињено усвајањем Конвенције о формирању Европске полиције (Конвенција Еуропол)³² на основу члана К.3 Уговора о Европској унији (95/Ц/316/01) од 26. јула 1995. године.³³ У члану 2 ове конвенције је наведено да Еуропол има за циљ да побољша, у оквиру сарадње између држава чланица, ефикасност надлежних служби држава чланица и њихову сарадњу на превенцији и борби против тероризма, илегалне трговине опојним дрогама и других облика организованог међународног криминала, у случајевима када постоје конкретне индиције о постојању неке криминалне организације или структуре на подручју двије или више држава чланица³⁴.

При томе је истакнуто да у надлежност Еуропола спадају, између осталих, и слједећа тешка кривична дјела: 1) прање новца које потиче од разних криминалних радњи и 2) разна кривична дјела у вези са тим (која су наведена у Анексу 1) међу којима се посебно истиче корупција. У области наведених кривичних дјела, Еуропол нарочито обавља слједеће задатке (члан 3 Конвенције):³⁵ а) олакшава размјену информација између држа-

на Малти јуна 1994. године када је усвојен приједлог Мултидисциплинарне радне групе за утврђивање система мјера у оквиру Програма међународне борбе против корупције. У мају исте године су државе чланице ОЕЦД на конференцији у Паризу усвојиле Препоруке у вези са корупцијом у међународним трговинским трансакцијама.

³¹ N. Groenendijk, "A Principal-Agent Model of Corruption", *Crime, Law and Social Change* 1997, 207–229.

³² *Europol Convention: European Police Office*, Official Journal C 316 of 27.11.1995.

³³ P. Webb, "The United Nations Convention against Corruption: Global Achievement or Missed Opportunity?", *Journal of International Economic Law* 8/2005, 191, 193.

³⁴ B. Oppetit, "Le paradoxe de la corruption à l'épreuve du droit commercial international", *Journal de droit international* 1987, 1–18.

³⁵ C. Pantzalis, J. Park, N. Sutton, "Corruption and Valuation of Multinational Corporations", *Journal of Empirical Finance* 15/2008, 387.

ва чланица, б) прикупља, сортира и анализира информације и податке, в) преко својих националних јединица обавјештава надлежне службе држава чланица о информацијама које се на њих односе и обавјештава их о утврђеним везама између кривичних дјела, г) олакшава истраге у државама чланицама достављајући им све чињенице битне за одређени кривични случај и д) користи прикупљене и меморисане податке.³⁶

Даљи корак у правцу интензивирања улоге Европске уније у спречавању и сузбијању тешких облика међународних кривичних дјела представљају напори управљени на доношење јединственог кривичног кодекса под називом „*Corpus iuris*“.³⁷ То је нацрт кодификације материјалног, процесног и извршног кривичног права Европске уније који је урадила комисија угледних правних теоретичара под вођством М. Делмас Мартија³⁸ 1996. године, а који је ревидиран у Фиренци 1999. године. Ради се, заправо, о правном пројекту који чини 35 чланова који су распоређени у два дијела а) први дио (чл. 1–17) који уређује основна, суштинска материјалноправна питања и б) други дио (чл. 18–35) који уређује кривични поступак, организацију правосуђа и извршење кривичних санкција. Овај акт примарно је усмјерен на заштиту финансијских интереса Европске уније, али је његова важност знатно шира јер поставља обресе будућег европског кривичног права или систем наднационалних кривичноправних норми. Полазна основа „*Corpus iurisa*“ је пројекат Европског правног простора који се изражава кроз: а) асимилацију, б) сарадњу и в) хармонизацију европских система кривичноправне заштите, а који има за циљ уређење праведније, једноставније и дјелотворније кривичноправне репресије у области заштите финансијских средстава Европске уније.³⁹

И, коначно, специфичан допринос развоју кривичног права Европске уније представљају: 1) Уговор о Европском уставу⁴⁰ тзв. Римски

³⁶ R. Monsivais, Gomez, “La Lutte contre la corruption des fonctionnaires [The Fight against Corruption of Officials]”, *Revue française d’administration publique* 94/2000, 231.

³⁷ Израз се користи у Европској унији за означавање могућности Европског правног простора (*European Legal Area*), Европског јавног тужиоца (*European Public Prosecutor*) и Европског кривичног закона (*European Criminal Code*).

³⁸ M. Delmas Marty, “The Contribution of Comparative Law to a Pluralist Conception of International Criminal Law”, *Journal of International Criminal Justice* 1/2003, 13–25.

³⁹ A. Cadoppi, “Towards a European Criminal Code”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 1996, 2–17.

⁴⁰ *Constitution for Europe; Une Constitution Pour L’Europe; Eine Verfassung für Europa*. Државе чланице Европске уније постигле су 18. јуна 2004. године Споразум о Уговору о уставу за Европу (Устав ЕУ). Да су Уговор ратификовале државе чланице, он би замијенио актуелне ЕУ уговоре. Уговор о уставу за Европу представља озбиљан напор да се ЕУ трансформише у реалну политичку заједницу земаља које дијеле „заједничку судбину”, као и да помогне ЕУ да још ефикасније функционише као заједница држава чланица.

устав из 2004. године (дио III – 275–277) и 2) Хашки програм⁴¹ из 2005. године који садржи Десет приоритета за сљедећих пет година у смислу „Партнерства за европску обнову у подручју слободе, безбједности и правде“ који посебну пажњу и активности органа Европске уније препоручују у подручју откривања, спрјечавања и сузбијања сљедећих кривичних дјела: 1) фалсификовање заједничке валуте евра, 2) преваре у вези са кредитним картицама и чековима, 3) прање новца, 4) трговина људима, 5) рачунарске саботаже и напади рачунарским вирусима, 6) корупција у приватном сектору и 7) загађење мора.⁴²

На 21. конференцији европских министара правде која је одржана 1997. године у Прагу⁴³ констатовано је да је „корупција један од саставних пратећих феномена организованог криминала. Организовани криминал путем корупције настоји да добије потребне информације, да минимизира ризик откривања од стране полиције и да оствари одлучујући утицај у друштву. Организовани криминал има на располагању знатна финансијска средства што корупцији даје неконтролисану димензију“.

2.2. Интерпол и корупција

У предузимању различитих мјера и радњи с циљем супротстављања и спречавања различитих облика и видова корупције, као и криминалитета уопште, посебно је значајна улога Интерпола који је основан 1923. године на међународној конференцији у Бечу у присуству 135 делегата из 19 држава Старог континента. Интерпол⁴⁴ има за основни циљ успостављање ефикасне и квалитетне међународне сарадње међу појединим државама на плану сузбијања и спрјечавања криминалитета интернационалног карактера. Стога је потпуно логично да ова организација са сједиштем у Француској, са националним бироима у свакој појединој држави чланици, има посебно значајну улогу у настојањима да се међународна заједница уопште, а посебно поједине државе ефикасно, законито и квалитетно супротставе различитим облицима и видовима корупције.

Према члану 2 Статута Интерпола, задатак ове међународне организације је да: 1) помаже и развија међународну помоћ свих кримина-

⁴¹ *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, The Hague Programme - Ten priorities for the next five years, Security and Justice, COM (2005) 184 Final - Non published in the Official Journal.*

⁴² В. Pereira, “Ethique, gouvernance et corruption” [Ethics, Governance and Corruption], *Revue française de gestion* 34(186)/2008, 53.

⁴³ А. Posadas, “Combating Corruption under International Law“, *Duke Journal of Comparative & International Law* 10/2000, 345.

⁴⁴ Е. Savona, “Beyond criminal law in devising anti-corruption policies“, *European Journal on Criminal Policy and Research* 2/1995, 21–35.

листичких служби у оквиру закона оних држава које су његове чланице, придржавајући се духа Опште декларације о правима човека Уједињених нација из 1948. године и 2) потпомаже, изграђује и пружа помоћ свим међународним и националним институцијама које учествују у борби (сузбијању – дакле репресији) или спречавању (превенцији) свих врста и облика криминалитета (осим када се ради о политичким и војним кривичним дјелима, односно дјелима против вјере или расе).

С циљем ефикасног спровођења послова и задатака из своје надлежности Интерпол у свом сједишту посједује огромну централну картотеку, као и бројне евиденције у које готово свакодневно пристижу бројни подаци са свих страна свијета о извршеним, покушаним или припреманим кривичним дјелима, односно њиховим учиниоцима. Интерпол даље прикупља, сређује, анализира и размјењује бројне податке и информације о извршеним кривичним дјелима, њиховим учиниоцима, криминалним групама и организацијама, врши идентификацију сумњивих лица или лица за којима је расписана потјерница, затим лишава слободе лица због постојања основане сумње да су учинила неко кривично дјело, али увијек поступајући по налогу правосудних органа појединих држава итд. Према слову Статута, Интерпол је надлежан за поступање у сљедећим случајевима: 1) илегална производња и трговина опојним дрогама, 2) фалсификовање и протурање новца, чекова и других вриједносних папира, 3) фалсификовање умјетничких дјела, 4) крађе, преваре и провале, 5) убиства и 6) проституција и трговина бијелим робљем.

Сарадња у оквиру Интерпола се најчешће одвија преко централних националних бироа у појединим земљама. Један од посебно значајних поља овога рада представљају и међународне потраге, као и објаве, затим међународни налози за хапшења (црвене потјернице), обавјештења о међународним криминалцима без захтјева за хапшења (зелене објаве), захтјеви за обавјештења о криминалцима (плаве објаве), трагање за несталим лицима, обавјештења о неидентификованим лешевима и сл.

2.3. Еуропол и корупција

Поред Интерпола, одређену помоћ појединим државама у супростављању различитим облицима и видовима криминалитета у Европи пружа и Еуропол, основан 1995. године. И надлежност ове регионалне полицијске организације се посебно огледа у предузимању различитих дјелатности на пружању међународне сарадње појединих држава, као и међународне кривичноправне помоћи у сузбијању и спречавању криминалитета интернационалног карактера, између осталог и корупције. Ова организација има за циљ да побољша ефикасност

надлежних служби држава чланица Европске уније и њихову сарадњу у превенцији и борби против тероризма, илегалне трговине дрогом и других облика организованог међународног криминала у случајевима када постоје конкретне индикације о постојању неке криминалне организације или структуре на подручју двије или више држава и када се с обзиром на обим и озбиљност случаја намеће потреба да државе покрену заједничку акцију.⁴⁵

Правни основ за успостављање, дјеловање и надлежност поступања Еуропола налази се у глави шест Уговора о Европској унији из Маастрихта (чланови К–К9). Ове одредбе даље је конкретизовао Уговор о Европској унији из Амстердама (чл. 29–42) из 1999. године, односно Уговор у Ници⁴⁶ (члан 7) из 2001. године.⁴⁷ Основни циљеви овако успостављене полицијске и правосудне сарадње земаља чланица ове европске интеграције у области контроле криминалитета јесу: 1) успостављање високог нивоа заштите грађана у оквиру својих слобода и права, 2) успостављање високог нивоа безбједности и 3) успостављање високог нивоа обезбјеђења правде, односно владавине права, развијањем заједничких активности држава у области полицијских и правосудних послова у кривичним стварима и спрјечавања расизма и ксенофобије. Овај циљ се најпотпуније може остварити енергичном, координираном и ефикасном акцијом против организованог криминала, посебно тероризма, трговине опојним дрогама и бијелим робљем, кријумчарења оружја и дрога, као и трговином дјецом.⁴⁸

Полицијска сарадња у овом погледу обухвата стварање и организовање специјализованих институција за успјешну контролу и сузбијање криминалитета уопште, а посебно тешких и опасних облика и видова

⁴⁵ Вид.: S. Guy, “The international fight against corruption“, *Revue internationale de droit pénal* 3/2001, 891–937; S. White, “Proposed Measures Against Corruption of Officials in the European Union“, *E.L.Rev.* 1996, 472–473.

⁴⁶ Уговор из Нице је усаглашен на састанку Европског вијећа одржаном у Ници почетком децембра 2000, потписан је 26. фебруара 2001, а ступио на снагу 1. фебруара 2003. године. Уговор садржи измјене: Уговора о Европској унији, (Уговора из Маастрихта), којим је утемељена Европска унија и Римских уговора, којима су утемељени Европска економска заједница и Европска заједница за атомску енергију. Један од главних разлога доношења Уговора из Нице јесте потреба рјешавања питања институционалног прилагођавања Европске уније новом проширењу Уније. Наиме, како су преговори с државама кандидатима за чланство све више напредовали, одлучено је да се то питање ријеша на међувладиној конференцији.

⁴⁷ U. Weitzel, B. Sjors, “Cross-Border Takeovers, Corruption and Related Aspects of Governance“, *Journal of International Business Studies* 37/2006, 786.

⁴⁸ D. Weiss, “The Foreign Corrupt Practices Act, SEC Disgorgement of Profits, and the Evolving International Bribery Regime: Weighing Proportionality, Retribution, and Deterrence“, *Michigan Journal of International Law* 30/2009, 471, 493.

криминалитета интернационалног карактера. Та полицијска сарадња обухвата не само заједничку дјелатност полицијских (дакле репресивних органа), већ и сарадњу царинских и других специјализованих служби било директном сарадњом између држава чланица ове организације, било посредством и преко Еуропола. Та сарадња непосредно се односи на предузимање оперативних активности у циљу спречавања, откривања и истраживања кривичних дјела, на сакупљање и чување, обраду, анализу и размјену релевантних информација у вези са сумњивим финансијским трансакцијама, на заједничку иницијативу у погледу обуке, размјене службеника, као и коришћења опреме и одређених криминалистичких истраживања, као и на заједничку процјену специфичних истражних техника у откривању озбиљних облика криминалитета, посебно оног организованог карактера.⁴⁹

Основне активности Еуропола су усмјерене на сузбијање и борбу против тешких облика криминала, на развијање полицијске сарадње у оквиру држава чланица Европске уније и размјену информација ради омогућавања успјешне активности националних полиција против транснационалног организованог криминала. Ова организација посебно се ангажовала на интензивирању сарадње између појединих држава и њихових надлежних полицијских, па и правосудних органа, на припреми, координацији и реализацији одређених истражних радњи, укључујући и учешће у заједничким оперативним акцијама заједничких екипа, установљењу мреже истраживања, документације и статистике, посебно о прекограничном криминалу гдје се посебно истиче кријумачерење дрога, оружја и људи, нарочито жена и дјецe.

Поред Еуропола, одређени значај и улогу у спречавању и сузбијању корупције има и низ других европских регионалних организација.⁵⁰ То су: 1) Европска правосудна мрежа – *European Judicial Network*⁵¹ (основан јуна 1998. године), 2) Европско одјељење за судску сарадњу – *Eurojust*⁵² (основан на састанку Европског савјета у Тампереу 1999.

⁴⁹ Вид.: D. Nelken, "White Collar and Corporate Crime", *The Oxford Handbook of Criminology* (M. Maguire, R. Morgan and R. Reiner, eds.), Clarendon Press, 4th Edition, Oxford 2007, 901; J. Cartier-Bresson, "Corruption, libéralisation et démocratisation" [Corruption, Liberalisation and Democratisation], *Revue tiers monde* 41/2000, 9.

⁵⁰ С. Соковић, „Искусства Европске уније у сузбијању тешких облика криминала“, *Зборник радова*, Будва 2004, 173–187.

⁵¹ 98/428/JHA: Joint Action of 29 June 1998 EUR-Lex.

⁵² *The European Union's Judicial Cooperation Unit*. Eurojust је славио свој десети рођендан 28. фебруара 2012. године. Расправа о правосудној сарадњи држава чланица је обављена на сједници Европског савјета у Тампереу, Финска, 15. и 16. октобра 1999. године, уз присуство шефова држава и влада.

године, а регулисан Уговором из Нице 2001. године, односно одлуком Савјета Европе из 2002. године) и 3) Европско одјелење за сузбијање превара – *OLAF*⁵³ или *European Anti-Fraud Office*⁵⁴ (основан Уговором из Мастрихта 1988. године, а реконструисан 1999. године). Уговором из Нице из 2001. године посебно је значајна активност формираног Европског одјелења за судску сарадњу у унапрјеђивању заједничких полицијских и правосудних активности.

3. ЗАКЉУЧАК

Криминалитет, посебно онај организованог карактера, данас широко премашује границе појединих држава и постаје интернационални безбједносни проблем широких размјера са тенденцијом даљег продирања у све поре друштва. Уз то, савремено друштво, како у националним, тако и у међународним размјерама карактерише једна изузетно опасна појавна форма испољавања трансационалног организованог криминалитета. То је корупција (кроз непосредно или посредно примање и давање мита у виду поклона, предмета или друге имовинске користи). Тако корупција представља предмет проучавања правне, политиколошке, међународне, безбједносне и друштвене теорије, али и правне праксе и криминалне политике. Све то треба да води јединственој и цјеловитој активности свих друштвених субјеката на свим нивоима, укључујући и међународну заједницу, а не само појединих држава, како би се корупција смањила, искоријенила, спријечила, односно сузбила или ако то није могуће – онда бар минимизирала у свом појавном испољавању и проузроковању штетних посљедица.

Прихватањем низа међународних стандарда, предвиђених у универзалним и регионалним међународним документима који су донијети последњих деценија, поједине државе су преузеле обавезу да у свом националном кривичном законодавству пропишу кривичну одговорност и систем казни и других кривичних санкција за учиниоце кривичних дјела корупције (активно и пасивно подмићивање, трговина утицајем, злоупотреба служеног положаја). На тај начин се успоставља ефикасан, законит, квалитетан институционални и правни основ за предузимање широке лепезе превентивних и репресивних мјера у супротстављању корупцији као посебно опасног облика криминалитета.

⁵³ *European Anti-Fraud Office*. OLAF истражује преваре против буџета Европске уније, корупцију и тешке пропусте унутар европских институција и развија политику борбе против превара за Европску комисију.

⁵⁴ *Office européen de lutte antifraude*.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Abbott, Kenneth, W., “Rule Making in the WTO: Lessons from the Case of Bribery and Corruption“, *Journal of International Economic Law* 4/2001;
2. Argandoña, Antonio, “The United Nations Convention against Corruption and Its Impact on International Companies“, *Journal of Business Ethics* 74/2007;
3. Bliss, Julia, C. “The Foreign Corrupt Practices Act of 1988 clarification or evisceration?“, *Law and Policy in International Business* 1989;
4. Blois, Alexis, “Infraction de corruption d’agent public étranger et procédure pénale nationale’ [Bribery of Foreign Public Officials and National Criminal Proceedings]“, *Revue de droit des affaires Internationales* 2/2016;
5. Бодирога Вукобрат, Нада, „Посебности правне природе Европске уније“, *Зборник радова Правног факултета у Сплиту* 38/2001;
6. Van Daele, Dirk (eds.), *International Criminal Law. A Collection of International and European Instruments*, Kluwer Law International, Hague 2000;
7. Guy, Stessens, “The international fight against corruption“, *Revue internationale de droit pénal* 3/2001;
8. Godeaut, Jacques, “La Corruption dans le secteur public’ [Corruption in the Public Sector]“, *La Revue administrative: histoire, droit, société* 314/2000;
9. Groenendijk, Nico, “A Principal-Agent Model of Corruption“, *Crime, Law and Social Change* 1997 ;
10. Датзер, Дарко, „Корупција – системска или индивидуална слабост“, *Криминалистичке теме* 1-2/2005;
11. De Beco, Gauthier, “Monitoring Corruption from a Human Rights Perspective“, *International Journal of Human Rights* 15/2011;
12. Delmas Marty, Mireille, “The Contribution of Comparative Law to a Pluralist Conception of International Criminal Law“, *Journal of International Criminal Justice* 1/2003;
13. Деренчиновић, Давор, „Мит о корупцији“, *Зборник Правног факултета у Загребу* 6/2001;
14. Деренчиновић, Давор, „Приказ Конвенције УН против корупције“, *Право и порези* 3/2004;
15. Kennedy, David, “The International Anti-Corruption Campaign“, *Connecticut Journal of International Law* 14/1999;
16. Kubiciel, Michael, “Core Criminal Law Provisions in the United Nations Convention against Corruption“, *International Criminal Law Review* 9/2009;
17. Monsivais, Gomez, R. “La Lutte contre la corruption des fonctionnaires [The Fight against Corruption of Officials]“, *Revue française d’administration publique* 94/2000;

18. Nelken, David, “White Collar and Corporate Crime”, *The Oxford Handbook of Criminology* (M. Maguire, R. Morgan and R. Reiner, eds.), Clarendon Press, 4th Edition, Oxford 2007;
19. Oppetit, Bruno, “Le paradoxe de la corruption à l’épreuve du droit commercial international”, *Journal de droit international* 1987;
20. Pantzalis, Christos, Park, Jung, Chul, Sutton, Ninon, “Corruption and Valuation of Multinational Corporations“, *Journal of Empirical Finance* 15/2008;
21. Pereira, Brigitte, “Ethique, gouvernance et corruption’ [Ethics, Governance and Corruption]“, *Revue française de gestion* 34(186)/2008;
22. Полшек, Дарко, „Социолошка објашњења корупције“, *Друштвена истраживања* 2-3/1999;
23. Posadas, Alejandro, “Combating Corruption under International Law“, *Duke Journal of Comparative & International Law* 10/2000;
24. Savona, Ernesto, “Beyond criminal law in devising anti-corruption policies“, *European Journal on Criminal Policy and Research* 2/1995;
25. Сачић, Нермина, „Корупција, судство и медији“, *Криминалистичке теме* 3-4/2003;
26. Соковић, Снежана, „Искуства Европске уније у сузбијању тешких облика криминала“, *Зборник радова*, Будва 2004;
27. Тарле, Тена, „Корупција у јавној управи“, *Правник* 2/2004;
28. Hostetler, Courtney, “Going from Bad to Good: Combating Corporate Corruption on World Bank-Funded Infrastructure Projects“, *Yale Human Rights & Development Law Journal* 14(1)/2011;
29. Cadoppi, Alberto, ”Towards a European Criminal Code“, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 1996;
30. Cartier-Bresson, Jean, “Corruption, libéralisation et démocratisation’ [Corruption, Liberalisation and Democratisation]“, *Revue tiers monde* 41/2000;
31. Cleveland, Margot *et al.*, “Trends in the International Fight against Bribery and Corruption“, *Journal of Business Ethics* 90/2009;
32. Clifford, Wallace, “Resolving judicial corruption while preserving judicial independence - comparative perspectives“, *California Western International Law Journal* 2/1998;
33. Webb, Philippa, “The United Nations Convention against Corruption: Global Achievement or Missed Opportunity?“, *Journal of International Economic Law* 8/2005;
34. Weiss, David, C., “The *Foreign Corrupt Practices Act*, SEC Disgorgement of Profits, and the Evolving International Bribery Regime: Weighing Proportionality, Retribution, and Deterrence“, *Michigan Journal of International Law* 30/2009;
35. Weitzel, Utz, Sjors, Berns, “Cross-Border Takeovers, Corruption and Related Aspects of Governance“, *Journal of International Business Studies* 37/2006;

36. White, Simone, “Proposed Measures Against Corruption of Officials in the European Union“, *E.L.Rev.* 1996;
37. White, Simone, *Protection of the financial interests of the European Communities*, Hague 1998.

Miodrag N. Simović

Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina,
Faculty of Law, University of Banja Luka,
Academy of Sciences and Art of Bosnia and Herzegovina,

Dragan Jovašević

Faculty of Law,
University of Banja Luka

FIGHT AGAINST CORRUPTION IN THE INTERNATIONAL CRIMINAL LAW

Summary

Though it is an ancient phenomenon, which is present in all legal systems from the earliest times to the present, the international community, in addition to national criminal legislation, has also dealt with the problem of corruption. Thus, in the last decades, more universal (within the United Nations) and regional (within the European Union and Council of Europe) international documents establishing a system of international standards for the prevention and fighting the corruption at all levels, including the application of criminal sanctions, have been passed. By signing the international documents, certain national legislations, including, amongst others, the legislation of Bosnia and Herzegovina, have undertaken to prescribe, inter alia, criminal liability and criminal sanctions system for perpetrators of criminal offences of corruption. This paper deals with the system of international standards for the prevention and fight against the corruption.

Key words: *International documents; Corruption; Criminal offence; Law; Liability.*